

Stads- och kommunhistoriska institutets verksamhetsberättelse för år 2015

Verksamheten under 2015 präglades på många sätt av en växel i föreståndarskapet för Stads- och kommunhistoriska institutet. Från och med den 1 juli 2015 tog Heiko Droste över som föreståndare efter Lars Nilsson. Denna verksamhetsberättelse har därför tillkommit genom ett samarbete mellan Lars Nilsson och Heiko Droste. Lars Nilsson har – som berättelsen utvisar – trots sin pensionering inte slutat att engagera sig i och för institutet.

Verksamheten regleras genom avtal, det senaste från 2013, mellan Sveriges Kommuner och Landsting, Stockholms stad och Stockholms universitet. Det innebär bland annat att de tre parterna liksom tidigare finansierar vardera en tredjedel av professuren i stads- och kommunhistoria. Sveriges kommuner och landsting bidrar dessutom med en grundfinansiering för själva institutet. Enligt avtalet är det Stockholms universitet som har att förse institutet med för verksamheten erforderliga lokaler. Sedan våren 2005 finns institutet på plan 8 i hus D.

Föreståndare för institutet och tillika professor i historia med inriktning mot stads- och kommunhistoria var fram till 30 juni Lars Nilsson. Den 1 juli tillträdde Heiko Droste som ny professor i historia med inriktning mot stads- och kommunhistoria. Heiko Droste kommer att vara anställd på Södertörns högskola (50 %) fram till 30 juni 2016 för att slutföra ett forskningsprojekt om Östersjöområdets kommunikativa infrastruktur. Mats Berglund och Nils Fabiansson har varit anställda som forskare och assistenter på deltid under hela året. Eric Båve har arbetat som forskare inom projektet ”Krympande städer”. Institutet har vidare köpt tjänster av HB Collegit för arbeten inom projektet www.ortshistoria.se.

Stads- och kommunhistoriska nämnden består av följande ledamöter: Valda av Sveriges Kommuner och Landsting är Ingemar Josefsson (Stockholm) (ordförande), Margareta Björk (Stockholm), Eva Moberg (Göteborg) och Björn Kullander (Stockholm). Vald av Stockholms universitet är professor och dekan Bengt Novén (Stockholm). Valda av Stads- och kommunhistoriska samfundet är professor Klas Nyberg (Stockholm) och arkivarie Annika Björklund (Stockholm). Sekreterare i nämnden är sedan 1 juli professor Heiko Droste. Nämnden har hållit tre sammanträden under året, den 21 maj, 9 september respektive den 20 november.

Stads- och kommunhistoriska samfundets årliga möte ägde rum vid Stockholms universitet måndagen den 21 maj 2015. Institutets föreståndare Lars Nilsson rapporterade om institutets verksamhet under det gångna året. Klas Nyberg omvaldes och Annika Björklund valdes som samfundets representanter i Stadshistoriska nämnden. Tema för årets möte var *Små och stora kommuner*. Föredrag kring olika aspekter på Stockholms nutida utveckling hölls av Mats Hayen, Håkan Forsell, Ulrich Lange och Lars Nilsson. Samfundet delade ut Yngve Larssons pris för stads- och kommunhistoriska insatser till Mats Hayen för hans insatser för den stadshistoriska forskningen.

Mats Berglund är ansvarig för www.urbanhistory.su.se, där allmän information ges om institutet, pågående forskning, kommande konferenser, kurser etc. Hemsidan innehåller vidare www.ortshistoria.se, ett historiskt uppslagsverk över svenska städer och orter. Den bygger på tidigare hemsidan CyberCity, och befinner sig fortfarande under uppbyggnad, innehåller uppgifter som exempelvis korthistorik, folkmängdsutveckling genom tiderna, födelsetal, dödstal och omflyttningsresultat, kommunala valresultat från 1919 och framåt, näringsstruktur över tid samt ett urval av litteratur. Vår tidigare *Revy över stads- och kommunhistoria* publiceras nu på detta digitala sätt. Under rubriken "Kommunerna 1955" presenteras ett rikt bildmaterial från flertalet svenska landskommuner kring mitten av 1950-talet. På hemsidan finns bland annat även "Stockholm under 750 år: ett bildspel och Tyska stilen" (för den tekniska produktionen svarar Tom Silvennoinen vid HB Collegit förutom Mats Berglund).

Professuren i Stockholms historia innehas sedan hösten 2013 av Marko Lamberg. Han har tillsammans med Anna Götlind initierat ett projekt kring "De tillfälliga stockholmarna". Flera seminarier på det temat har hållits under året. Lamberg har ansvarat för, föreläst och examinerat på den äldre delen av kursen "Stockholms historia" (15 högskolepoäng). Vidare har han haft ansvar för den högre seminarieverksamheten vid historiska institutionen samt handledning av doktorander och masterstudenter. Under 2015 har Marko Lamberg i övrigt varit tjänstledig.

Det urbanhistoriska seminariet träffas ungefär en gång per månad under terminstid: 15 januari, 19 februari, 26 mars, 23 april och 21 maj på vårterminen; 22 oktober, 12 november, 17 december på höstterminen. Forskare från olika discipliner inbjuds för att presentera pågående forskning eller nyutkomna böcker. Under 2015 gästades seminariet av Lars Nilsson, Håkan Forsell, Mats Berglund, Per-Gunnar Sidén, Mats Hallenberg, Eric Båve, Lennart Ploom, Ann-Sofi Forsmark, Rebecka Lennartsson, Lisa Hellman, Emma Björner, Tina Rodhe, Heiko Droste, Klas Nyberg, Elisabet Hidemark, Ragnar Lund och Mats Berglund.

Vid historiska institutionen finns fyra doktorander med stads- och kommunhistorisk inriktning, varav en har doktorandtjänst. Professor Lars Nilsson handleder dessa tillsammans

med Marko Lamberg, Mats Hallenberg och Håkan Forsell. Heiko Droste har delvis tagit över handledningen av doktoranderna.

Lars Nilsson ansvarade och examinerade tillsammans med Mats Berglund under vårterminen för kursen Stockholms historia genom tiderna, som följdes av ett 70-tal studenter. Kursen ligger på grundnivå, ges i halvfart på kvällstid och riktar sig i första hand till en intresserad allmänhet med universitetsbehörighet. Nilsson och Berglund höll var sin föreläsning på den kursen.

Under 2015 publicerades vid Stads- och kommunhistoriska institutet antologin *Nordiska lokalsamhällen i möte med globaliseringen 1950–2010*.

Konferenser, föredrag etc under 2015, Lars Nilsson:

5–6 mars, Barcelona, Spanien, 5th Meeting of the European Network of City Museums and Research.

11 april, ABF-huset, Stockholm, Att vilja staden (Thomas Hall-dagen). Föredrag: ”Att forska om staden med utgångspunkt i Thomas Halls forskargärning”.

6–8 maj, Poznan, Polen, 3rd Place Management and City Branding Conference. Föredrag: ”Coping with decline: Management strategies for shrinking cities”.

23–29 augusti, Jinan, Kina, Världshistorikerkongress. Föredrag: ”Urban Space in the Post-Industrial Era”, Session Cities and their Spaces.

4–6 november, Aarhus, Danmark, Nordic Local History Symposium 2015, The Nordic Welfare City of the 20th Century. (Tillsammans med Mats Berglund)

20 november, KTH Stockholm, Towards a Post-Urban World?

Konferenser, föredrag etc under 2015, Heiko Droste:

9–10 oktober, Tallinn, Estland, The Second Conference on Baltic Urban History. Föredrag: "News nodes in the Baltic Sea region in the seventeenth century. How did they work?"

Betygsnämnder, sakkunniguppdrag mm, Lars Nilsson:

Maj–augusti, Utvärdering av Institutet för studier i Malmös historia vid Malmö högskola.

Oktober–november, Sakkunnig vid tillsättande av lektor och föreståndare för dansk center för byhistorie vid Århus universitet.

18 november, medbedömare och opponert på Christian Buhl Thomsens avhandling *Da de danske byer blev revet ned*, Århus universitet, Institutionen för kultur och samhälle.

Betygsnämnder, sakkunniguppdrag mm, Heiko Droste:

Sakkunnig för ett forskningsprojekt om den första stadsbeskrivningen av Berlin, Deutsche Forschungsgemeinschaft, Tyskland, samt

två forskningsprojekt om den tidigmoderna nyhetskulturen, Herzog August Bibliothek, Wolfenbüttel, Tyskland, och FWO, Belgien.

Mats Berglund är svensk representant i ledningsgruppen (styrelsen) för European Association for Urban History. Han är dessutom föreningens kassör. Lars Nilsson och Håkan Forsell representerar Sverige i La Commission Internationale pour l'Histoire des Villes. Vidare är Lars Nilsson medlem av styrelsen för Centrum för Maritima Studier och medlem av tätortsgruppen i Stockholms läns hembygdsförbund samt sakkunnig åt förlaget Stockholmia.

Pågående forskning vid institutet, Lars Nilsson:

Krympande kommuner: Avesta och Söderhamn som postindustriella samhällen (tillsammans med Eric Båve), bok under utgivning.

”Svensk stadsutveckling efter 1970”, manuskript till kapitel i en lärobok i svensk stadshistoria (tillsammans med Håkan Forsell, Mats Berglund och Per-Gunnar Sidén, alla på SU).

Svenska städer A–Ö, uppdaterade och utvidgade korthistoriker till webbsidan Ortshistoria.se

Pågående forskning vid institutet, Heiko Droste:

”News nodes in the Baltic Sea Region in Seventeenth century” (forskningsprojekt finansierad av Östersjöstiftelsen, Södertörns Högskola), resulterar i en monografi 2016.

Doktorander och aktuella avhandlingsämnen:

- Linus Bellander, ”Stadens gränser: Inkorporeringars betydelse i urbaniseringsprocessen”
- Dan Johansson, ”Skeppsgården i Stockholm: Varvet, staden och kronan under svensk stormaktstid”
- Per Gunnar Sidén, ”Sveriges urbanisering 1200–1611”
- Anders Sjöbrandt, ”Att riva eller inte riva mer? Fyra berättelser om omdaning av Stockholm under 1950- och 1960-talen”

Under hela året ett intensivt arbete med en uppdaterad och väsentligt förbättrad version av institutets hemsida, www.ortshistoria.se, i regel utfört av Collegit.se. *Ortshistoria* är ett

projekt med syfte att tillhandahålla information om varje enskild svensk tätort på Internet liksom för stadsväsendet i dess helhet. Här ingår uppgifter som korthistorik, bebyggelsehistorik, folkmängd, näringsliv, födelsetal, dödstal, omflyttningar, valresultat, ett urval av litteratur med mera. Projektet påbörjades inom ramen för ett internationellt samarbete, *CyberCity*. Det har genom åren stötts av KSL (Kommunförbundet Stockholms län), Johnsonstiftelsen, EU Culture 2000, Stiftelsen Åke Kromnows Jubileumsfond, Stiftelsen Riksarkivarien Ingvar Anderssons samt Stiftelsen Längmanska kulturfonden. För registrering, redigering och koordinering av alla dataset samt design av presentationen svarar institutets egna assistenter tillsammans med HB Collegit. Under senare år hade CyberCity kompletterats med ”Kommunerna 1955” som är ett omfattande bildmaterial över svenska landskommuner vid mitten av 1950-talet. Andra nyttillkommande serier är ”Kommunernas finanser” respektive ”Kommunala val” 1863–2013. I övrigt har vi fortsatt med uppdateringar och kompletteringar av befintliga serier. *Ortshistoria*, som är under uppbyggnad, kommer bjuda på en omarbetad version av *CyberCity*, med långt större funktionalitet. I synnerhet ska externa data kunna byggas in på ett mycket enklare sätt.

Städer och kommuner med minskande befolkning är ett område som institutet uppmärksammat i flera sammanhang under senare tid. Under året har Eric Båve för institutets räkning tillsammans med Lars Nilsson fortsatt arbetet med en studie över utveckling i Avesta och Söderhamns kommuner. Båves forskningar har delvis finansierats med institutets resurser. Ett särskilt projekt har startats med syfte att ta fram en lärobok om de svenska städernas utveckling genom tiderna. Boken är tänkt för universitetens grundutbildning och skall vara relativt kortfattad. I fyra kronologiska block skall urbaniseringsförloppet, näringslivet, sociala förhållanden, kulturen, stadslandskapet och politiken skildras. Författare är Per-Gunnar Sidén, Mats Berglund, Håkan Forsell och Lars Nilsson.

Årets möte med Stadshistoriska samfundet ägde rum på Stockholms universitet den 21 maj 2015. Temat var ”Små och stora kommuner”, med föredrag av Mats Hayen, Håkan Forsell, Ulrich Lange och Lars Nilsson.

Sverige representeras i La Commission Internationale pour l’Histoire des Villes av Lars Nilsson och Håkan Forsell. Forsell har valts in som ny svensk representant efter Sven Lilja. Kommissonen ansvarar för en session om Stadens rum (Urban Space) på världshistorikerkongressen i Jinan (Kina) i augusti 2015 med Lars Nilsson som en av de föreslagna deltagarna.

European Association for Urban History anordnar internationella konferenser vartannat år. Mats Berglund är svensk representant i styrelsen för associationen, och utsågs 2014 till kassör. Associationens nästa konferens äger rum i Helsingfors 2016 och därefter i Rom 2018.

Med anledning av Nationalstadsparkens 20-åriga existens genomfördes en internationell konferens om stora parker, ”Large Parks in Large Cities”. Den hölls på Naturhistoriska riksmuseet i Stockholm i början av september 2015. Mats Berglund deltog i konferensen. Projektet stöts av en lång rad institutioner och organisationer med intressen i parken. Lars Nilsson har deltagit i planeringsarbetet alltsedan starten och ingår i styrgruppen. Anslag har erhållits från Formas och Vitterhetsakademien. Mer information finns på www.largeparks.se.
November 2015 ägde senaste mötet i Nordiska lokalthistoriska seminarier rum i Århus, ämnet var ”Välfärdsstaden”.

Efter sommaren har Heiko Droste börjat med att introducera delvis nya strukturer i institutets verksamhet. Det gäller först och främst institutets publikationer som i framtiden ska granskas av ett redaktionsråd som är under uppbyggnad. Redaktionsrådet ska bildas utifrån institutets medarbetare, kollegor och inte minst Stadshistoriska samfundet. Institutets äldre publikationer ska retroaktivt digitaliseras – även det är under bearbetning.

Institutet arbetar dessutom med en profilering kring ämnena urbanitet, krympande städer och miljöhistoria. Vi vill uppmuntra forskning kring dessa frågor – flera korta anställningar för att skriva dylika ansökningar har utlysts och tre korta anställningar beviljades. Erik Båve anställdes under hösten 2015, Elisabeth Wollin-Elhouar och Ulrich Lange kommer arvoderas under 2016 för att genomföra egna forskningsprojekt. Vi kommer dessutom att söka egna forskningsprojekt inom ramen för denna profil. En projekttid är under utveckling: Kulturell hållbarhet i Bergslagsregionen, kontakter till kulturinstitutioner i Bergslagen söks för närvarande.

STADS- OCH KOMMUNHISTORISKA INSTITUTET

Kontakt och besöksadress:

Föreståndare

Professor Heiko Droste, rum D 803, Historiska institutionen, Stockholms universitet
Telefon 08-163394 Fax: 08-167548
Heiko.droste@historia.su.se

Professor emeritus

Professor Lars Nilsson, rum D 814, Historiska institutionen, Stockholms universitet,
lars.nilsson@historia.su.se

Assistenter

Fil kand Nils Fabiansson, rum D 812, Stockholms universitet, nils.fabiansson@historia.su.se

Fil dr Mats Berglund, rum D 808, Stockholms universitet, mats.berglund@historia.su.se

Övriga medarbetare:

Dan Johansson, rum D 812, Historiska institutionen, Stockholms universitet,
dan.johansson@historia.su.se

Eric Båve, rum D812, Historiska institutionen, Stockholms universitet
eric.bave@gmail.com

Postadress: Historiska institutionen, Stockholms universitet, 106 91 Stockholm

Hemsidaadress: www.urbanhistory.su.se

